
БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

УДК 657:631.15-049.5

DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2022.14.14>

Василюшин С.І.

доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування,
Державний біотехнологічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5023-9878>

Гнатишин Л.Б.

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний університет природокористування
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4425-0514>

Прокопишин О.С.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний університет природокористування
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7027-3499>

Vasylishyn Stanislav

State Biotechnological University

Hnatyshyn Lyudmyla, Prokopyshyn Oksana

Lviv National University of Nature Management

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

ECONOMIC SECURITY AS A COMPONENT OF ACCOUNTING AND ANALYTICAL SUPPORT OF BUSINESS MANAGEMENT: THEORETICAL ASPECT

Статтю присвячено доповненню теоретичних уявлень про категорію економічної безпеки з погляду її включення до складу обліково-аналітичного забезпечення управління підприємствами. Проаналізовано дефінітивні витоки економічної безпеки як невід'ємної складової національної безпеки держави. Охарактеризовано варіативність теоретичних поглядів на дефініцію економічної безпеки сучасних учених. Запропоновано авторське бачення сутності економічної безпеки як економічної категорії. Доведено необхідність урахування в дефініції сутності категорії «економічна безпека підприємства» компонента обліково-аналітичного забезпечення, що дає підстави розглядати управління економічною безпекою як цілісну системи та формувати вектори її зміцнення на основі якісного інформаційного забезпечення. Запропоновано системно-організаційну модель обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємств.

Ключові слова: економічна безпека, обліково-аналітичне забезпечення, управління, бухгалтерський облік, аналіз, контроль, ризики, загрози, облікова політика.

The ambiguity of the content of the category "economic security" makes it necessary to establish its origins and the evolution of the definition in the system of categories of economic science. The

article is devoted to the addition of theoretical ideas about the category of economic security in terms of its inclusion in the objects of accounting and analytical support of enterprise management. The field of accounting and analytical support of economic security management acquires new features with the strengthening of the digitalization of the economy and the increasing of the negative consequences of global post-pandemic economic crises, risks of macro-, meso- and micro-business environment. The definite sources of economic security as an integral part of the national security of the state are analyzed. The variability of theoretical views on the definition of economic security of modern scientists is characterized. It has been established that the definition of economic security solely from the point of view of protection against threats is somewhat utilitarian and does not reflect the whole set of causal links and components embodied in economic security. The author's vision of the essence of economic security as an economic category is proposed, which, together with the current ones, presupposes the urgency of taking into account the component of accounting and analytical support, which, at the same time, determines the inclusion of economic security in the accounting system. This gives grounds to consider the management of economic security as a holistic system and to form vectors for its strengthening on the basis of quality information support. The proposed logic interpretation of economic security in terms of its inclusion in the objects of accounting, analysis and control makes it possible to supplement the model of expanding the mission and capabilities of the institute of accounting with security functionality, which is the basis for supplementing the subject and object of accounting. A system-organizational model of accounting and analytical management of the economic security of enterprises is proposed.

Key words: economic security, accounting and analytical support, management, accounting, analysis, control, risks, threats, accounting policy.

Постановка проблеми. Розвиток суспільства на початку XXI ст. ознаменовано вирішальним значенням досягнутого економічного рівня кожної країни та рівня задоволення економічних потреб населення. Нині сучасна економічна думка перебуває в процесі постійного переосмислення класичних економічних теорій та зміни ідеології управління економічними системами. Чільне місце серед завдань економічної науки займає забезпечення належного рівня економічної безпеки держави, галузі, суб'єкта господарювання, громадянина.

Глибинність і неоднозначність змісту категорії «економічна безпека» зумовлює необхідність установлення її витоків та еволюції дефініції в системі категорій економічної науки з погляду її включення до складу об'єктів обліково-аналітичного забезпечення як єдиного джерела точної, достовірної та своєчасної інформації для прийняття управлінських рішень. Адже забезпечення належного рівня економічної безпеки господарюючих суб'єктів безпосередньо залежить від єдності та системності обліку, аналізу і контролю як складових організаційно-економічного механізму управління підприємствами. Більше того, проблематика обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою набуває нових рис у зв'язку з активізацією процесів цифровізації економіки та посиленням негативних наслідків світових економічних криз, воєнних конфліктів, ризиків макро-, мезо- та мікросередовища бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика визначення економічної сутності економічної безпеки, а також підходів до управління нею є предметом наукових дискусій багатьох учених, серед яких Н. Аванесова, Є. Білоусов, А. Високинська, В. Геєць, О. Денисов, А. Дикий, Я. Жаліло, О. Жихор, С. Кавун, Д. Ковальов, Є. Овчаренко, В. Ортинський, В. Предборський, Н. Реверчук, Л. Рогатіна, Л. Титенко, С. Урба, Г. Харламова, С. Шкарлет, В. Шлемко та ін. Водночас теоретичне підґрунтя, еволюцію та методологічний базис обліково-аналітичного забезпечення управління підприємствами, зокрема економічної безпеки, усебічно досліджували Л. Гнилицька, Д. Грицишен, В. Євдокимов, В. Жук, О. Олійник, Я. Соколов та інші вчені-економісти. У працях згаданих науковців глибоко досліджено та відображено всебічну економічну природу економічної безпеки, а також вплив на неї різних факторів. Водночас теоретичні засади поглиблення економічної сутності економічної безпеки з погляду її включення до об'єктів обліково-аналітичного забезпечення розкрито не достатньо глибоко, що, на нашу думку, актуалізує тему дослідження.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є доповнення теоретичних уявлень про категорію економічної безпеки з погляду її включення до складу об'єктів обліково-аналітичного забезпечення управління підприємствами.

Методологія дослідження передбачає використання абстрактно-логічного, монографічного методу, системного та порівняльного аналізу.

Виклад основного матеріалу. Першопричиною виникнення економічної безпеки є категорія «безпека», філософські основи якої містяться в ученнях докласичного, класичного, неокласичного періодів та сучасних економічних теоріях людства. Проте на початку ХХ ст. розпочалося умовне відмежовування економічної компоненти економічної безпеки. У 1904 р. президент США Т. Рузвельт увів поняття національної безпеки, а однією з причин посилення державного регулювання її економічного блоку стала «Велика депресія» США, яка тривала з 1929 до 1933 рр.

Професори О.Б. Жихор та О.І. Барановський характеризують вісім етапів еволюції дефініції економічної безпеки (табл. 1) та наголошують, що поняття «економічна безпека» пройшло чимало переосмислень в економічній теорії у зв'язку зі зміною умов зовнішнього середовища і з урахуванням факторів, які визначають процеси управління.

Таблиця 1

Періоди еволюції категорії «економічна безпека»

Період	Етапи еволюції категорії «економічна безпека»
1904 р.	Президент США Теодор Рузвельт вводить поняття «національна безпека»
1930-ті рр.	Світова криза. Економічна безпека стала предметом дослідження
1960-ті рр.	Розпад колоніальної системи. Формування концепції економічної безпеки
1970-ті рр.	Економічну безпеку розглядають як важливу складову національної безпеки
1985 р.	40-ва сесія Генеральної асамблеї ООН, ухвалення резолюції «Міжнародна економічна безпека»
1987 р.	42-га сесія Генеральної асамблеї ООН, прийнято «Концепцію міжнародної економічної безпеки»
1990-ті рр.	Економічну безпеку розглядають як критерій захищеності інформаційних ресурсів підприємства
Сучасний	Розгляд економічної безпеки через призму антикризового управління організації

Джерело: [1]

Пік досліджень сутності та особливостей економічної безпеки припадає на другу половину ХХ ст., коли її розглядали в політичному контексті. На 40-й сесії ООН у 1985 р. прийнято відповідну резолюцію, де визначено, що економічна безпека – такий стан, за якого народ може суверенно, без втручання і тиску зовні, визначати шляхи й форми свого економічного розвитку [2]. Тоді ж гарантії щодо забезпечення безпеки європейського континенту взяла на себе Організація з безпеки і співробітництва в Європі (далі ОБСЄ), однією з провідних функцій якої є економічна діяльність як фактор зміцнення національної безпеки 57 країн-учасниць.

Отже, єдність цілей у досягненні національної безпеки, економічного добробуту населення і стійкості економічної системи стала неможливою без зміцнення економічної безпеки, до чого дійшли уряди більшості розвинених країн світу.

Дослідники В.Т. Шлемко, І.Ф. Білько наголосили на трактуванні економічної безпеки з погляду протистояння внутрішнім та зовнішнім загрозам і здатності задовольнити потреби особи, сім'ї, суспільства, держави [3]. Відтак, розпочалося розмежовування двоякої природи економічної безпеки, яка поєднує ознаки статистичного стану

стійкості (рівноваги) економічної системи та можливість нівелювання негативного впливу загроз і ризиків.

Про економічну безпеку йдеться в Законі України «Про національну безпеку України», де зазначено, що державна політика у сферах національної безпеки й оборони спрямовується на забезпечення воєнної, зовнішньополітичної, державної, економічної, інформаційної, екологічної безпеки, кібербезпеки України тощо [4]. Тобто економічна безпека є невід'ємною складовою інших складових національної безпеки та запорукою економічного розвитку держави.

Таким чином, поняття національної безпеки пов'язане передусім із забезпеченням воєнно-оборонної здатності захищати країну, а також із збереженням економічної, політичної та соціальної цілісності країни. Науковець Г.О. Харламова зосереджує увагу на чотирьох елементах системи національної безпеки – політичній, державній, економічній та соціальній безпеці [5].

Попередній аналіз теоретичних аспектів об'єкта дослідження показав, що нині існують різні підходи до трактування економічної безпеки. Її розглядають як процес задоволення суспільних потреб, захист національних інтересів держави, економічну стійкість і стабільність економічної системи, стан національної економіки, при якому держава не втрачає суверенітету, стан захищеності від певного виду загроз. Розглянемо теоретичні погляди на економічну безпеку на основі аналізу наукових праць вітчизняних учених-економістів.

Отже, підходи до трактування економічної безпеки підприємства можна звести до кількох напрямів (табл. 2).

Таблиця 2

Варіативність теоретичних поглядів на дефініцію економічної безпеки

№ з/п	Підходи до дефініції економічної безпеки	Науковці, які дотримуються підходу
1	Економічна безпека як стан економіки та протидії загрозам	Є. Білоусов [6], В. Предборський [7], С. Урба, І. Івончак [8], В. Ортинський та ін. [9], Г. Харламова [5]
2	Економічна безпека як захищеність від загроз	В. Шлемко, І. Бінько [3], Я. Жаліло [10], С. Кавун та ін. [11]
3	Економічна безпека як система мобілізації ресурсів з метою протидії негативним чинникам	Л. Рогатіна [12]
4	Економічна безпека як сукупність методів нейтралізації ризиків та загроз	Д. Ковальов, Т. Сухорукова [13], Н. Реверчук [14]
5	Економічна безпека як економічна стійкість і стабільність	В. Гесць [15]
6	Економічна безпека як комплекс заходів із забезпечення розвитку підприємства	С. Шкарлет [16], В. Євдокимов, О. Олійник та ін. [17], Л. Гнилицька [18], Д. Грицишен [19], Н. Аванесова [20], Є. Овчаренко [21]
7	Економічна безпека як захищеність комерційної таємниці та секретної інформації підприємства	Я. Соколов [22], А. Дикий [23]

Джерело: систематизовано авторами

Звернемося до аналізу дефініції економічної безпеки підприємства. Зокрема, науковець Є.М. Білоусов під економічною безпекою підприємства розуміє такий стан захищеності ресурсного потенціалу, за якого підприємство може протистояти впливу зовнішніх та внутрішніх загроз, підтримувати і поліпшувати стійкий розвиток за основними

напрямами, реалізовувати власні економічні інтереси та забезпечувати економічну незалежність від залучення коштів для функціонування. При цьому основне спрямування економічних інтересів підприємства узагальнюється в обсязі прибутку від усіх видів діяльності, необхідного як для розвитку, так і для задоволення цілей власника [6].

Захисний підхід продовжують С.В. Кавун, А.А. Пилипенко і Д.О. Ріпка, які наголошують, що під економічною безпекою підприємства слід розуміти захищеність його потенціалу (виробничого, організаційно-технічного, фінансово-економічного, соціального) від негативної дії зовнішніх і внутрішніх чинників, прямих або непрямих економічних загроз, а також здатність суб'єкта до відтворення [11]. Із цією думкою не погоджується О.Є. Денисов, зазначивши, що підхід до визначення безпеки, в основі якого лежить певний «стан захищеності» в умовах ринкової економіки, не є доречним, оскільки в ньому відсутня динаміка [24].

Група авторів в чолі з В.Л. Ортинським пропонує розглядати економічну безпеку як стан і властивість соціально-економічної системи та її функцію. Стан безпеки можна визначити через відповідні критерії та показники (індикатори), які сигналізують, з одного боку, про зону безпеки, а з другого – про розвиток небезпеки внаслідок реалізації загрози. Безпека як функція (діяльність) передбачає виконання суб'єктами і силами безпеки конкретних видів діяльності, спрямованих на протидію, тобто на запобігання загрозам та їх припинення [9].

Отже, єдиним джерелом формування поглядів на економічну безпеку є її взаємозв'язок із зовнішнім і внутрішнім середовищем функціонування держави на національному рівні та підприємства – на локальному рівні, а також із ступенем захисту від небезпек і загроз економічного характеру.

Уважаємо, що дефініція економічної безпеки виключно з погляду захищеності від загроз є дещо утилітарною і не відображає всієї сукупності причинно-наслідкових зв'язків та компонентів, які втілені в економічній безпеці. Саме тому пропонуємо розглядати економічну безпеку в її діалектичному взаємозв'язку з розвитком підприємства і його рівновагою в часовому просторі економічного життя.

Зауважимо, що разом із розробкою заходів щодо зміцнення економічної безпеки як складової національної безпеки на макrorівні вагомий роль відіграє управління економічною безпекою на рівні господарських суб'єктів та окремих індивідів. Орієнтація економічної науки тільки на макроаспекти протидії загрозам та ризикам не дозволить забезпечити сталий розвиток економіки, на чому наголошують науковці А. Високінська-Сенкус та К. Рачковські: «Економічною безпекою та стійкістю слід ретельно керувати на макrorівні (національному), коли урядова політика націлена на три компоненти: економічний, соціальний і екологічний, які повинні мати реальну цінність, заохочуючи бізнес та громадян до впровадження рамки сталого розвитку. Водночас упровадження концепцій стійкості, що не забезпечує реальної цінності на мезорівні, хоча і сприятиме конкурентоспроможності підприємств у середньостроковій перспективі, призведе до банкрутства в довгостроковій перспективі» [25, с. 462].

На думку Н. Аванесової, економічна безпека підприємства визначає здатність підприємства до розвитку, підвищення конкурентоспроможності продукції, підтримання її позицій на конкурентних ринках, а також характеризує силу й економічний потенціал підприємства для протидії негативному впливу зовнішнього та внутрішнього середовища. Водночас економічна безпека компанії відображає умови її безпеки від будь-яких загроз, які досягаються завдяки використанню наявних і потенційних ресурсів компанії з метою забезпечення її безпечної роботи в довгостроковій перспективі [20].

Погоджуємося з твердженням Є.І. Овчаренка, який розглядає економічну безпеку підприємства з погляду системного підходу та її функціонування в просторово-часовому континуумі [21]. Уважаємо, що саме врахування часового параметру врівноважує стратегічний і тактичний рівні управління підприємством з огляду на феномен економічної безпеки.

Крім того, аналіз дефінітивних витоків економічної безпеки дозволяє зробити висновок про виняткову важливість інформаційного забезпечення управлінських процесів саме в епоху інформаційного суспільства. В умовах розвитку глобальної інформатизації все більш актуальними стають проблеми інформаційної безпеки як вагової складової національної безпеки. Проведений аналіз літературних джерел свідчить про функціональну спрямованість економічної безпеки з погляду потреб стратегічного менеджменту, фінансового аналізу й антикризового управління, що не враховує впливу згаданої вище інформаційної епохи розвитку людства.

З поглибленням досліджень, на нашу думку, постає нагальна потреба розвитку теоретичних уявлень про економічну безпеку і розгляду її як об'єкта обліково-аналітичного забезпечення, що значно розширює його об'єктний склад. Зокрема, на думку Л.В. Титенко, багатомірність і неоднорідність глобальних перетворень можлива за умови побудови та підтримки інформаційної системи, яка дозволяє розглядати глобальні інформаційні вимоги та здійснювати належний моніторинг змін. Одним з інструментів задоволення потреб інформаційного суспільства є система бухгалтерського й аналітичного супроводу підприємства [26].

Найбільш глибоке дослідження щодо врахування економічної безпеки в системі обліково-аналітичного забезпечення провела Л.В. Гнилицька, обґрунтувавши сутність поняття «обліково-аналітична діяльність із забезпечення економічної безпеки» в контексті посилення ролі процесів із забезпечення стійкого розвитку підприємства [18].

Поглиблюючи сутність бухгалтерського обліку через розгляд його у філософському зв'язку класифікації та ієрархії складових інституціонального забезпечення, академік В.М. Жук дає таке визначення інституту бухгалтерського обліку: «Інститут, який забезпечує довіру, порозуміння і керованість у соціально-економічному середовищі за допомогою обробки та інтерпретації для користувачів інформації про факти та явища життєдіяльності організацій (підприємств)» [27, с. 161]. Вважаємо, що саме інститут бухгалтерського обліку з його філософією, предметно-об'єктною сферою і теоретико-методологічним підґрунтям здатний підсилити й удосконалити важелі управління економічною безпекою як економічним явищем та економічним об'єктом, збагатити функціональну спрямованість управління нею і вивести його в більш масштабний вимір прийняття управлінських рішень.

Дефінітивна логіка доповнення категорії економічної безпеки компонентою обліково-аналітичного забезпечення, поглиблює його предметно-об'єктний склад та розширює теоретичні уявлення щодо його функціональної спрямованості (рис. 1).

Таким чином, основною ідеєю та методологічним напрямом упровадження концептуального підходу обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою є введення безпекової компоненти до предметно-об'єктного складу бухгалтерського обліку, розробка безпекоорієнтованої облікової політики та безпекове представлення бізнесу в інтегрованій звітності господарюючих суб'єктів (рис. 2).

Доповнення предметно-об'єктного складу бухгалтерського обліку економічною безпекою в сучасних умовах є вимогою часу як у теоретичній, так і в практичній площині. Виокремлення цієї складової має відбуватися на основі конкретної теоретико-методологічної парадигми, яка розглядатиме обліково-аналітичне забезпечення в єдиному комплексі з економічною безпекою з урахуванням системи всіх дійсних та можливих чинників, ризиків і загроз, які на них впливають.

Висновки. Отже, на всіх стадіях розвитку людство цікавили питання зміцнення безпеки держави та конкретних індивідів, у результаті чого виникла необхідність дослідження феномена національної безпеки. Установлено, що важливу роль у життєдіяльності суспільства на різних етапах його розвитку відіграла саме економічна безпека. Еволюція теоретичних поглядів на визначення економічної безпеки свідчить про її багатуокладний та комплексний характер і вимагає виокремлення методологічних передумов її феноменологізації в процесі розвитку економічних відносин. Ефективність управління економічною безпекою залежить від належного обліково-а-

Рис. 1. Дефінітивна логіка поглиблення сутності економічної безпеки компонентою обліково-аналітичного забезпечення

Джерело: авторська розробка

налітичного забезпечення, яке представлено раціональною побудовою фінансового, управлінського обліку, аналізу та контролю.

Проведене дослідження дозволило доповнити теоретичні уявлення про сутнісно-змістове наповнення категорії «економічна безпека підприємства», яку дотепер розглядали виключно як стан протидії ризикам та загрозам і досягнення підприємством конкурентних переваг в умовах нестабільності середовища його функціонування. Упевнені, що саме введення економічної безпеки до складу об'єктів обліково-аналітичного забезпечення дасть змогу вчасно протидіяти ризикам, загрозам бізнес-середовища функціонування підприємств, сприятиме розвитку економічного потенціалу, зростанню конкурентних переваг та підвищенню якості інформаційного забезпечення управлінських процесів.

Уважаємо, що обґрунтована у статті системно-організаційна модель дає підстави розглядати управління економічною безпекою як цілісну систему та досягнути цільового результату у вигляді: максимального рівня економічної безпеки підприємств; оптимального стану протидії ризикам та загрозам макро-, мезо- та мікросередовища;

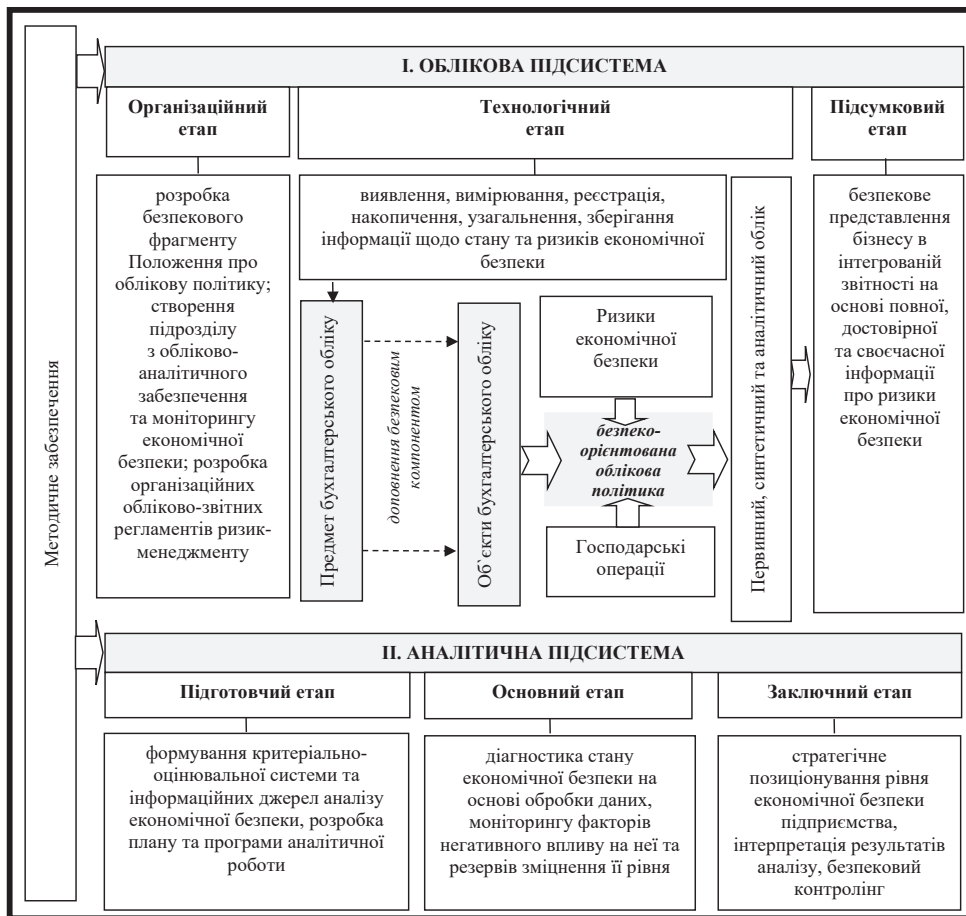

Рис. 2. Системно-організаційна модель обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємств

Джерело: авторська розробка

оптимальним показником платоспроможності та ймовірності банкрутства; збереження ресурсного потенціалу; задоволення інформаційних запитів внутрішніх та зовнішніх стейкхолдерів; зростання конкурентних позицій та досягнення цілей стратегічного розвитку підприємства; кібербезпеки інформаційних потоків тощо.

Список використаних джерел:

1. Жихор О.Б. Економічна безпека: підручник / за ред. О.Б. Жихор, О.І. Барановського. Київ : УБС НБУ, 2015. 467 с.
2. Международная экономическая безопасность: резолюция ООН 40/173. URL: <https://undocs.org/ru/A/RES/40/173> (дата звернення: 01.03.2021).
3. Шлемко В.Т., Бінько І.Ф. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення. Київ : НІСД, 1997. С. 3.
4. Про національну безпеку України : Закон України № 2469–VIII від 21.06.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 01.11.2022).
5. Харламова Г.О. Рівень національної безпеки країни в системі сучасних гео економічних загроз: аналіз, оцінка, прогноз : монографія. Київ : Аграр Меді Груп, 2018. 380 с.

6. Білоусов Є.М. Сутнісні характеристики та співвідношення понять «економічна безпека держави», «економічна безпека регіону», «економічна безпека підприємства». *Право та інновації*. 2014. № 1–2. С. 21–25.
7. Предборський В.А. Економічна безпека держави : монографія. Київ : Кондор, 2005. 391 с.
8. Урба С.І. Система економічної безпеки держави: сутність та особливості формування. *Наук. вісн. Міжнар. гуманітар. ун-ту*. 2017. № 26 (1). С. 22–25.
9. Ортинський В.Л., Керницький І.С., Живко З.Б. та ін. Економічна безпека підприємств, організацій та установ : навч. посіб. Київ : Правова єдність, 2009. 542 с.
10. Жаліло Я. Стратегія забезпечення економічної безпеки України. Пріоритети та проблеми імплементації. Стратегія національної безпеки України в контексті досвіду світової спільноти. Київ : Сагсанга, 2001. 224 с.
11. Кавун С.В., Пилипенко А.А., Ріпка Д.О. Економічна та інформаційна безпека підприємств у системі консолідованої інформації : навч. посіб. Харків : ХНЕУ, 2013. 364 с.
12. Рогатіна Л.П. Методологічні засади визначення категорій економічної безпеки суб'єктів господарювання. *Ефективна економіка*. 2015. № 12. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4661> (дата звернення: 05.11.2022).
13. Ковальов Д., Сухорукова Т. Економічна безпека підприємства. *Економіка України*. 1998. № 10. С. 48–52.
14. Реверчук Н.Й. Управління економічною безпекою підприємницьких структур : монографія. Львів : ЛБІ НБУ, 2004. 195 с.
15. Геєць В.М. та ін. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство / ред. В.М. Геєць; Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України. Харків : ВД «ИНЖЭК», 2006. 240 с.
16. Шкарлет С.М. Економічна безпека підприємства: інноваційний аспект : монографія. Київ : Книжк. вид-во Нац. авіац. ун-ту. 2007. 436 с.
17. Євдокимов В.В., Олійник О.В., Грицишен Д.О., Грищенко О.О. Концепція управління економічною безпекою суб'єктів господарювання в контексті теорії сталого розвитку : монографія. Житомир : ЖДТУ, 2013. 252 с.
18. Гнилицька Л. В. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства : монографія. Київ : КНЕУ, 2012. 305 с.
19. Грицишен Д.О. Обліково-аналітичне забезпечення управління економіко-екологічною безпекою підприємств : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності)». Житомир, 2016, 579 с.
20. Аванесова Н.Е. Аналітичний погляд на теорії забезпечення економічної безпеки. *Сучасний стан наукових досліджень та технологій в промисловості*. 2017. № 2 (2). С. 99–107.
21. Овчаренко Є.І. Система економічної безпеки підприємства: ознаки та принципи функціонування. *Економіка. Менеджмент. Підприємництво*. 2012. № 24 (II). С. 133–143.
22. Соколов Я. Принципы бухгалтерского учёта. *Бухгалтерский учёт*. 1996. № 2. С. 15–22.
23. Дикий А.П. Організація бухгалтерського обліку як інструмент забезпечення економічної безпеки підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)». Житомир : ЖДТУ, 2009. 21 с.
24. Денисов О.Є. Сутність поняття економічної безпеки та її вплив на розвиток державності. *Економіка та держава*. 2016. № 7. С. 52–57.
25. Wysokińska-Senkus A., Raczkowski K., Economic Security in the Context of Sustainability. *Rural Development*. Aleksandras Stulginskis University, Kaunas. 2013. Vol. 6. Book 1. P. 454–462.
26. Tytenko L. Economic security as an element of strategic management system: accounting and analytical aspect. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. № 3. Vol. 4. P. 309–318.
27. Жук В.М. Розвиток теорії бухгалтерського обліку: інституціональний аспект : монографія. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2018. 408 с.

References:

1. Zhykhor O.B. (2015) *Ekonomiczna bezpeka* [Economic security]. Kyiv: UBS NBU. (in Ukrainian)
2. UN (1985) *International Economic Security: UN Resolution 40/173*. Available at: <https://undocs.org/ru/A/RES/40/173> (accessed 25 March 2021).
3. Shlemko V.T., Binjko I.F. (1997) *Ekonomiczna bezpeka Ukrajinu: sutnistj i naprjamky zabezpechennja* [Economic security of Ukraine: essence and directions of providing]. Kyiv: NISD. (in Ukrainian)

4. The Verkhovna Rada of Ukraine (2018) *Pro nacionaljnu bezpeku Ukrainy: Zakon Ukrainy* [On the national security of Ukraine: Law of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19/print> (accessed 01 November 2022).
5. Kharlamova Gh.O. (2018) *Rivenj nacionaljnoi bezpeky krajiny v systemi suchasnykh gheoekonomichnykh zagroz: analiz, ocinka, prohnoz* [The level of national security in the system of modern geoeconomic threats: analysis, assessment, forecast]. Kyiv: Aghrar Medi Ghrup. (in Ukrainian)
6. Bilousov Je.M. (2014) *Sutnisni kharakterystyky ta spivvidnoshennja ponjatyj "ekonomichna bezpeka derzhavy", "ekonomichna bezpeka rehionu", "ekonomichna bezpeka pidpryjemstva"* [Essential characteristics and correlations of the concepts "economic security of the state", "economic security of the region", "economic security of the enterprise"]. *Pravo ta innovaciji*, no. 1-2, pp. 21-25.
7. Predborskyj V.A. (2005) *Ekonomichna bezpeka derzhavy* [Economic security of the state]. Kyiv: Kondor. (in Ukrainian)
8. Urba S.I. (2017) *Systema ekonomichnoji bezpeky derzhavy: sutnistj ta osoblyvosti formuvannja* [The system of economic security of the state: the essence and features of formation]. *Naukovyj visnyk Mizhnarodnoho ghumanitarnogo universytetu*, no. 26 (1), pp. 22-25.
9. Ortynskyj V.L., Kemycykij I.S., Zhyvko Z.B. et. al. (2009) *Ekonomichna bezpeka pidpryjemstv, orghanizacij ta ustanov* [Economic security of enterprises, organizations and institutions]. Kyiv: Pravova jednistj. (in Ukrainian)
10. Zhalilo Ja. (2001) *Strateghija zabezpechennja ekonomichnoji bezpeky Ukrainy. Priorityety ta problemy implementaciji. Strateghija nacionaljnoi bezpeky Ukrainy v konteksti dosvidu svitovoi spiljnoty* [Strategy for ensuring the economic security of Ukraine. Priorities and problems of implementation. Ukraine's national security strategy in the context of the experience of the world community]. Kyiv: Satsangha. (in Ukrainian)
11. Kavun S.V., Pylypenko A.A., Ripka D.O. (2013) *Ekonomichna ta informacijna bezpeka pidpryjemstv u systemi konsolidovanoi informaciji* [Economic and information security of enterprises in the system of consolidated information]. Kharkiv: KhNEU. (in Ukrainian)
12. Roghatina L.P. (2015) *Metodologichni zasady vyznachennja kategorij ekonomichnoji bezpeky subjektiv ghospodarjuvannja* [Methodological bases of definition of categories of economic safety of subjects of managing]. *Efektivna ekonomika*, no. 12. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4661> (accessed 02 November 2022).
13. Kovaljov D., Sukhorukova T. (1998) *Ekonomichna bezpeka pidpryjemstva* [Economic security of the enterprise]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 10, pp. 48-52.
14. Reverchuk N.J. (2004) *Upravlinnja ekonomichnoju bezpekoju pidpryjemnyckjykh struktur* [Management of economic security of business structures]. Lviv: LBI NBU. (in Ukrainian)
15. Ghejecj V.M. et. al. (2006) *Modeljuvannja ekonomichnoji bezpeky: derzhava, rehion, pidpryjemstvo* [Modeling of economic security: state, region, enterprise]. Kharkiv: VD "INZhEK". (in Ukrainian)
16. Shkarlet S.M. (2007) *Ekonomichna bezpeka pidpryjemstva: innovacijnyj aspekt* [Economic security of the enterprise: innovative aspect]. Kyiv: Knyzhk. vyd-vo Nac. aviac. un-tu. (in Ukrainian)
17. Jevdokymov V.V., Olijnyk O.V., Ghrycyszen D.O., Ghryshhenko O.O. (2013) *Koncepcija upravlinnja ekonomichnoju bezpekoju subjektiv ghospodarjuvannja v konteksti teoriji stalogo rozvytku* [The concept of economic security management of business entities in the context of the theory of sustainable development]. Zhytomyr: ZhDTU. (in Ukrainian)
18. Ghnylycjka L.V. (2012) *Oblikovo-analitychne zabezpechennja ekonomichnoji bezpeky pidpryjemstva* [Accounting and analytical support of economic security of the enterprise]. Kyiv: KNEU. (in Ukrainian)
19. Ghrycyszen D.O. (2016) *Oblikovo-analitychne zabezpechennja upravlinnja ekonomiko-ekologichnoju bezpekoju pidpryjemstv* [Accounting and analytical support of economic and environmental safety management of enterprises] (DrSc Thesis), Zhytomyr: ZhDTU.
20. Avanesova N.E. (2017) *Analitychnyj pohljad na teoriji zabezpechennja ekonomichnoji bezpeky* [Analytical view on the theory of economic security]. *Suchasnyj stan naukovykh doslidzenj ta tekhnologij v promyslovosti*, no. 2 (2), pp. 99-107.
21. Ovcharenko E.I. (2012) *Systema ekonomichnoji bezpeky pidpryjemstva: oznaky ta pryncypy funkcionuvannja* [The system of economic security of the enterprise: signs and principles of functioning]. *Ekonomika. Menedzhment. Pidpryjemnyctvo*, no. 24 (II), pp. 133-143.
22. Sokolov Ya. (1996) *Printsipy bukhgalterskogo uchota* [Principles of accounting]. *Accounting*, no. 2, pp. 15-22.

23. Dykyj A.P. (2009) Orghanizacija bukhghaltersjkoġho obliku jak instrument zabezpečennja ekonomichnoji bezpeky pidpryjemstva [Organization of accounting as a tool for ensuring the economic security of the enterprise] (PhD Thesis), Zhytomyr: ZhDTU.

24. Denysov O.Je. (2016) Sutnistj ponjattja ekonomichnoji bezpeky ta jiji vplyv na rozvytok derzhavnosti [The essence of the concept of economic security and its impact on the development of statehood]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 7, pp. 52–57.

25. Wysokińska-Senkus A., Raczkowski K. (2013) Economic Security in the Context of Sustainability. *Rural Development*, vol. 6, book 1, pp. 454–462.

26. Tytenko L. (2018) Economic security as an element of strategic management system: accounting and analytical aspect. *Baltic Journal of Economic Studies*, no. 3, vol. 4, pp. 309–318. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-3-309-318>

27. Zhuk V.M. (2018) *Rozvytok teorii bukhghaltersjkoġho obliku: instytucionaljnyj aspekt* [Development of accounting theory: institutional aspect]. Kyiv: NNC "IAE". (in Ukrainian)
